

5. Публікуємо повний текст «Угоди про копалини» між Україною та США. *Європейська правда*. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/02/26/7205922/>
6. Абрамова Ю. Чи має сенс для України угода про корисні копалини: американський експерт Курт Волкер відповів. *ТСН*. 23 лютого 2025 р. URL: <https://tsn.ua/politika/chi-maye-sens-dlya-ukrayini-ugoda-pro-korisni-kopalini-amerikanskiy-ekspert-kurt-volker-vidpoviv-2773803.html>
7. Ігнатова І. «Не переговори, а здирство». *ТСН*. 24 лютого 2025 р. URL: <https://tsn.ua/politika/ne-peregovori-a-zdirstvo-the-economist-rozkriv-detali-zaproponovanoyi-ssha-ugodi-schodo-resursiv-2773875.html>
8. Україна затверджує угоду зі США про надра. *UKR.NET*. 26 лютого 2025 р. URL: <https://www.ukr.net/news/details/politics/109841794.html>

Звонко Ірина

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ВИКЛИКИ ПЕРЕД ВІТЧИЗНЯНИМ ОПК ПІСЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В 1991 Р.

Ключові слова: оборонно-промисловий комплекс, реформи, Збройні Сили України, військово-промисловий комплекс.

Keywords: defense-industrial complex, reforms, Armed Forces of Ukraine, military industrial complex.

26 грудня 1991 р. відбулося останнє засідання Ради Республік Верховної Ради СРСР, на якому офіційно задокументували припинення існування Радянського Союзу. Ця подія стала серйозним випробуванням для військово-промислового комплексу (ВПК) колишніх радянських республік, зокрема й України. Науково-дослідні установи, конструкторські бюро та виробничі підприємства опинилися на територіях різних країн Співдружності Незалежних Держав (СНД), що неминуче призвело до порушення колишніх коопераційних зв'язків.

Україна успадкувала значну частину промислового потенціалу колишнього ВПК СРСР, отримавши орієнтовно 3 600 підприємств, із яких приблизно 700 були зорієнтовані на виробництво військової техніки, а понад 1 000 випускали продукцію подвійного призначення. Країна мала значні перспективи у сферах стратегічних ракетних комплексів, бронетехніки та кораблебудування [2, с. 3–4].

Водночас перед підприємствами оборонного сектору постала серйозна потреба у суттєвому оновленні номенклатури продукції і адаптації до роботи в умовах технологічної ізоляції. Перехід до нових методів управління вимагав підготовки фахівців, які б володіли досвідом роботи в ринкових умовах. Через необхідність розв'язання економічних проблем у країні та розвиток державних інституцій будь-яке реформування оборонної галузі відходило на другий план. Як результат, спадок від ВПК СРСР, що перейшов до України, перетворився на справжній тягар для економіки.

До основних чинників, що сповільнювали функціонування оборонно-промислового комплексу України (далі – ОПК), відносимо втрату ринків збуту, відсутність правового забезпечення механізму управління державним оборонним замовленням у країні, застаріле обладнання і технології, що не відповідали вимогам сучасності [3, с. 6–17].

Варто зазначити, що управління галуззю багато в чому базувалося на радянській моделі, яка на той час здавалася легшою для розуміння. Водночас це унеможливило реалізацію нових стратегій і підходів, проведення кардинальних реформ щодо покращення ситуації в ОПК.

Через відсутність нагальних реформ в оборонній галузі відбулася втрата специфіки діяльності ОПК України, функціонування галузі зосередилося на виготовленні цивільної продукції [1].

Відповідно до рішення Верховної Ради України від 7 лютого 1992 р. щодо перегляду структури Уряду України та з метою удосконалення системи центральних органів державної виконавчої влади України, Указом Президента України від 25 лютого 1992 р. № 98 створено Міністерство машинобудування, військово-промислового комплексу та конверсії України (Мінмашпром). На Міністерство машинобудування поклалися завдання, пов'язані з реалізацією державної політики щодо економічного розвитку України як у галузі машинобудування, так і у військово-промисловому секторі. Серед основних напрямів його діяльності були сприяння процесам, що передували структурним змінам в економіці, розробка заходів для забезпечення економічної та військово-політичної незалежності країни, організація виробництва продукції машинобудівної, військово-промислової та цивільної галузей. Окрім цього, міністерство мало займатися оптимізацією виробничих і міжгалузових структур з акцентом на відкриття нових ринків для постачання сировини та збуту продукції, а також пошуком нових партнерських зв'язків і кооперацій.

На підприємствах Мінмашпрому планувалося виготовляти продукцію для задоволення потреб пріоритетних галузей економіки, а саме: машини та обладнання для паливно-енергетичного комплексу, як-от парові турбіни, електролічильники, галогенні побутові лампи, трансформатори, машини та обладнання для сільського господарства, харчової та переробної промисловості, наприклад: трактори, плуги, культиватори, доїльні установки, пивоварні заводи малої потужності, обладнання для виробництва ковбас, складну медичну техніку, інструменти та препарати, засоби реабілітації для населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи, складну радіоелектронну апаратуру та мікроелектроніку тощо. Утім відсутність сформованої стратегії конверсії призвела до катастрофічних наслідків, оскільки не було належного наукового обґрунтування організаційно-економічного механізму реалізації необхідних заходів, подальшого оцінювання їх наслідків [4, с. 33–46].

Незважаючи на те, що державі вдалося реалізувати деякі заходи задля збереження державної власності, на підприємствах не було враховано те, що будь-який розвиток обумовлений також державною підтримкою.

Джерела та література

1. Володимир Горбулін: Забезпечення оборони та безпеки України: проблеми і шляхи їх вивчення. *Аргумент*. 2019. URL: <https://argumentua.com/stati/volodimir-gorbul-n-zabezpechennya-oboroni-ta-bezpeki-ukra-ni-problemi-shlyakhi-kh-vivchennya>
2. Куцька О. М. Періодизація функціонування оборонно-промислового комплексу України у 1991–2021 роках. *Воєнно-історичний вісник*. 2022. № 43. С. 3–4.

3. Красников Є. В. Генезис та структура нормативно-правового регулювання державного оборонного замовлення в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2016. № 1. С. 6–17.

4. Ярусевич А. С. Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі: дис. ... д-ра філософських наук. Суми, 2023. С. 33–46.

Гуцол Аліна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПОСТУП ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В УКРАЇНІ

Ключові слова: Україна, військовий капелан, армія, церква.

Keywords: Ukraine, military chaplain, army, church.

Військовий капелан – це священнослужитель, який надає духовну, моральну та психологічну підтримку військовослужбовцям. Він супроводжує армію під час навчань, у військових частинах та навіть на передовій у зоні бойових дій.

Військове капеланство в Україні має глибоке історичне коріння. Ще за часів Руси-України священники благословляли війська перед походами. Козаки були відомими захисниками православної віри, на Запорізькій Січі часто будували церкви, а у походах їх часто супроводжував священник. У ХХ столітті військові капелани діяли в арміях УНР, ОУН-УПА. Тобто явище капеланів для історії України не нове, а радше зрозуміле та традиційне.

У радянський період військове капеланство було ліквідоване, оскільки республіка офіційно дотримувалася атеїстичної політики, тому ніякого Бога, окрім партії, не могло для солдатів існувати.

З початком російсько-української війни в 2014 р. багато священників працювали при бойових підрозділах як цивільні, бо їхня діяльність ніяк не була унормована законодавчо [1]. Тоді багато священників різних конфесій почали працювати з українськими військовими, допомагаючи морально та матеріально.

Одна з перших капеланських організацій – це «Перший український батальйон військових капеланів». Свою гуманітарну діяльність спільнота розпочала в липні 2014 р. з виїзду до зони АТО в м. Щастя Луганської області. Спершу це було на добровільних засадах, пізніше вони створили офіційну громадську організацію, яка об'єднувала протестантських і православних священнослужителів, світських психологів та інших спеціалістів для екуменічного душпастирського служіння і надання моральної та іншої соціальної допомоги українським військовим і ветеранам війни [2].

Ухвалення закону «Про службу військового капеланства» від 30 листопада 2021 р. стало певним проривом крізь пострадянське минуле. Прийняття Закону дає змогу визначити правовий статус військових капеланів у ЗСУ, дає змогу забезпечити належний соціальний захист військових настоятелів, сприяє подальшому розвитку капеланської служби у ЗСУ та інших військових формуваннях. Аби закон був офіційно затверджений, було зроблено багато. Упродовж 1991–2021 рр. ініціативами окремих церков, поданнями народних депутатів, зусилля-